

Piena lopkopības nozares apskats par 2025. gadu

2025. gadā piena lopkopības nozare Latvijā strādāja sarežģītos klimatiskajos apstākļos, bet saglabāja svaigpiena realizācijas apjomus, vienlaikus turpinājās ražotāju skaita samazinājums un ganāmpulku palielināšanās.

Saskaņā ar Lauku atbalsta dienesta reģistru datiem pārstrādei un iepirkumam nodotais svaigpiens 2025. gadā sasniedza 838,3 milj. kg, kas ir par 0,54% vairāk nekā 2024. gadā. Tas norāda, ka kopējais ražošanas apjoms saglabājās, neraugoties uz slaucamo govju skaita samazinājumu gada beigās.

Nozares galvenā tendence 2025. gadā bija strukturāla koncentrācija: decembrī Latvijā bija 6830 piena ganāmpulki, par 10,2% mazāk nekā 2024. gada decembrī, bet pienu piegādei realizēja 3904 ganāmpulki. Slaucamo govju skaits gada beigās bija 111 256, tajā skaitā 100 285 govīs ganāmpulkos, kas realizēja pienu piegādei (skat.1. tabulu). Šāda dinamika apliecina, ka no ražošanas iziet mazākās un mazāk konkurētspējīgās saimniecības, savukārt atlikušajās saimniecībās saglabājas vai pieaug ražošanas intensitāte.

Svaigpiena iepirkuma apjoms 2025. gadā bija salīdzinoši vienmērīgs. Lielākie apjomi bija vasaras mēnešos – jūlijā un augustā, kad nodoti attiecīgi 75,3 un 76,2 milj. kg piena. Zemāks apjoms fiksēts februārī un novembrī. Salīdzinājumā ar 2024. gadu lielākais pieaugums bija oktobrī (+4,04%).

1. tabula

Galvenie piena lopkopības rādītāji Latvijā 2025. gadā

Rādītājs	2024. gads	2025. gads	Izmaiņas
Nodotais svaigpiens, kg	833 753 425	838 285 882	+0,5%
Iepirktais bioloģiskais piens, kg	38 999 251	35 292 567	-9,5%
Pārstrādātais bioloģiskais piens, kg	23 649 200	22 308 288	-5,7%
Piena ganāmpulki decembrī, skaits	7 608	6 830	-10,2%
Ganāmpulki, kas realizē pienu piegādei decembrī, skaits	4 215	3 904	-7,4%
Slaucamās govīs decembrī, skaits	112 776	111 256	-1,3%

Slaucamās govīs piegādes ganāmpulkos decembrī, skaits	104 256	100 285	-3,8%
---	---------	---------	-------

Avots: LAD, 2025

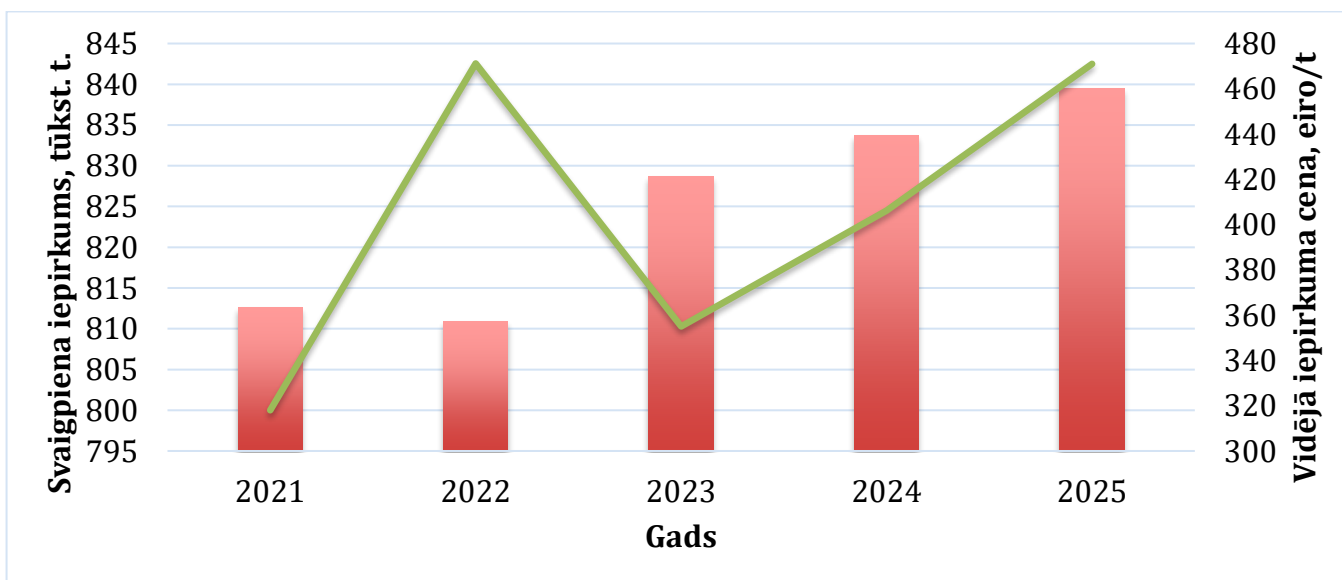
Atšķirībā no kopējā svaigpiena iepirkuma bioloģiskā svaigpiena iepirkums 2025. gadā samazinājās līdz 35,3 milj. kg jeb par 9,5% pret 2024. gadu. Pārstrādātā bioloģiskā piena apjoms bija 22,3 milj. kg, kas ir par 5,7% mazāk nekā iepriekšējā gadā. Tas norāda uz sarežģītāku tirgus situāciju bioloģiskā piena segmentā un nepieciešamību bruto segumu aprēķinos atsevišķi vērtēt bioloģiskās produkcijas realizācijas iespējas un cenu starpību.

Piena ražošanas ekonomiku 2025. gadā noteica ne tikai iepirkuma cena, bet arī barības, darbaspēka, energoresursu un kapitāla izmaksas.

Svaigpiena vidējā iepirkuma cena (477,03 eiro par tonnu) 2025. gadā palielinājās – par 70,77 eiro par tonnu jeb 17,4% salīdzinājumā ar 2024. gadu. Arī salīdzinājumā ar 2023. gadu svaigpiena iepirkuma cenai ir pieaugums – par 121,98 eiro par tonnu jeb 34,4% (skat. 1. attēlu). Gada augstākā svaigpiena vidējā iepirkuma cena sasniegta februārī – 490,15 eiro par tonnu.

1. attēls

Iepirktā piena apjoma un cenu izmaiņas Latvijā 2021.–2025. gads

Avots: CSP, 2025

Tomēr ir jāuzsver, ka šis “vidējais” rādītājs slēpj būtisku plaisu: lielākās saimniecībās piena realizācijas cena sasniedza pat 494 eiro/t, kamēr

mazākām saimniecībām cena palika pie 434 eiro/t robežās (IFCN datu apkopojums).

Tas akcentē produktivitātes, barības efektivitātes un izmaksu kontroles nozīmi, īpaši saimniecībās ar zemāku izslaukumu un lielāku pašpatēriņa vai ģimenes darbaspēka īpatsvaru. Šeit būtiski pieminēt darba produktivitātes faktoru (pēc IFCN datiem): lielajās saimniecībās (virs 200 govīm) darba ražīgums sasniedz 181 kg piena/h, kamēr mazākās saimniecībās (<40 govīm) tie ir tikai 35 kg piena/h. Šī pieckāršā efektivitātes atšķirība ir galvenais dzinējspēks, kāpēc mazās saimniecības pamet tirgu – tās nespēj konkurēt ar algu kāpumu un fiksēto izmaksu nastu uz vienu saražoto piena vienību. Mazās saimniecības turpina darboties tikai tāpēc, ka tās spēj nosegt savu naudas plūsmu, taču tās pilnībā nespēj atpelnīt pašu kapitālu. Tas skaidro ilgtermiņa investīciju trūkumu šajā segmentā.

Nozare ir polāra: mazās saimniecības (līdz 29 govīm) veido gandrīz 2/3 no saimniecību skaita, taču lielās saimniecībās (>200 govīs), kas ir tikai aptuveni 3% no kopskaita, atrodas gandrīz 40% no kopējā govju skaita un saražo dominējošo tirgus piena apjomu.

Pārraudzības dati 2024./2025. gadā apliecina Latvijas ganāmpulku augsto ģenētisko potenciālu, taču vienlaikus izgaismo vadības kvalitātes lomu rezultātu sasniegšanā. Vidējā ražība ir pakāpusies līdz 9594 kg, saglabājot teicamu piena sastāvu: 4,00% tauku un 3,41% olbaltumvielu. Tas norāda uz mērķtiecīgu ēdināšanas stratēģiju, neskatoties uz barības cenu svārstībām. Dati apstiprina profesionālās vadības priekšrocības: lielajās saimniecībās vidējais izslaukums ir 11 514 kg, kamēr mazo saimniecību grupās tas noslīd līdz 6901 kg. Augstāka ražība, domājams, ir tieši saistīta ar precīzo ēdināšanu un labāku ganāmpulka veselības kontroli.

Vidējais somatisko šūnu skaits piena pārraudzības ganāmpulkos ir 210 tūkst. Vidējais pirmās atnešanās vecums ir 28,6 mēneši. Stratēģiski tas ir par augstu. Tikai 4% jeb 28 ganāmpulki Latvijā sasniedz optimālo mērķi – 23–25 mēnešus. Šī rādītāja samazināšana ir būtiska ne tikai ceļā uz SEG emisiju mazināšanu, bet arī uz saimniekošanas efektivitātes kāpināšanu, jo ganāmpulka atražošanai ir nepieciešams mazāks jaunlopu skaits.

2025. gads ir parādījis, ka Latvijas piena nozare ir kļuvusi par divu ātrumu ekonomiku, kur efektivitāte vairs nav vēlme, bet priekšnoteikums palikšanai tirgū. Piena cenas pieaugums ir bijis labvēlīgs visiem, taču reālo ekonomisko rentabilitāti sasniedz tikai tehnoloģiski intensīvās saimniecības. Latvijas piena nozare starptautiskajā (IFCN datu apkopojums) mērogā demonstrē pieaugošu konkurētspēju, taču tās nākotnes stabilitāte balstās uz spēju efektīvi pārvaldīt lielās saimniecības, vienlaikus rodot ekonomiski pamatotus risinājumus vidējā segmenta saimniecību saglabāšanai.

Silvija DREIJERE,

LLKC Lauksaimniecības daļas lopkopības eksperte/projektu vadītāja